

شخصیت و سیاست

روان‌شناسی سیاسی و شخصیت اقتدارگرا

دکتر مسعود تهرانی

www.ketab.ir

نشر اختران

سرشناسه	تهرانی، مسعود، ۱۳۲۳ -
عنوان و نام پدیدآور	شخصیت و سیاست: روان‌شناسی سیاسی و شخصیت اقتدارگرا/ مسعود تهرانی.
مشخصات نشر	تهران: اختران، ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری	۱۵۲ ص.
شابک	978-964-207-232-3
وضعیت فهرست نویسی: فیبا	
موضوع	روان‌شناسی سیاسی Political psychology
	اقتدارگرایی Authoritarianism
رده بندی کنگره	۱۳۹۸ ۳ش۳/ت۹ ج۵/۷۷۴ J
رده بندی دیویی	۳۳۰/۰۱۹
شماره کتابشناسی ملی	۵۶۵۲۴۶۱

www.ketab.ir

نشر اختران

شخصیت و سیاست

روان‌شناسی سیاسی و شخصیت اقتدارگرا

مسعود تهرانی

طراح جلد: بهزاد خورشیدی

نوبت چاپ: اول ۱۴۰۱

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

چاپ چکاد

این کتاب با کاغذ حمایتی منتشر شده است

کارگر جنوبی - خیابان روانمهر - پلاک ۱۵۲ ط ۱ تلفن: ۶۶۴۱۰۳۲۵ و 090Akhtaran فروشگاه ۶۶۴۱۱۴۲۹
www.akhtaranbook.ir - Insta: akhtaranpub - akhtaranbook@yahoo.com

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۰۷-۲۳۲-۳

همه‌ی حقوق محفوظ است

بهها: ۴۸۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱۱
فصل اول: شخصیت و سیاست و پیوند آن‌ها با یکدیگر.....	۱۷
مطالعه شخصیت و شخصیت اقتدارگرا در بحث‌های نخستین روانکاوی	۱۷
۱. ساختار شخصیت انسان: زیگموند فروید.....	۱۷
۲. من برتر و استبداد: راجر بوشه.....	۱۹
۳. ناتوانمندی فردی و پدیده اقتدارگرایی: اریک فروم.....	۲۱
۴. نهاد خانواده: تنودور آدورنو.....	۲۳
۵. سرکوب تمایلات جنسی: ویلهم رایش.....	۲۵
۶. توش و توان شخصیت: هارولد لاسول.....	۲۶
۱. نوع جامعه‌پذیری کودکان در خانواده: مارک هوارد راس.....	۲۷
۲. عقده حقارت و خودبزرگ‌بینی: فردر آدلر.....	۲۸
۳. روان‌شناسی قدرت: مانس اشپربر.....	۲۹
فصل دوم: ویژگی‌های فرد اقتدارگرا و تأثیر شرایط محیط.....	۳۲
مقدمه: اکسیر قدرت در جهان‌بینی فرد اقتدارگرا.....	۳۳
۱. جهان‌بینی فرد اقتدارگرا.....	۳۳
۲. سلسله‌مراتبی بودن قدرت.....	۳۴
۳. عمومیت دادن به مسئله برتری و دون‌پایگی.....	۳۶
۴. کشش و گرایش به قدرت.....	۳۶
۵. داوری بر اساس ظاهر.....	۳۷
ویژگی‌ها و معیارهای دیگر فرد اقتدارگرا.....	۳۸
۱. استفاده ابزاری کردن از دیگران.....	۳۸
۲. گرایش به سادیسم و مازوخیسم.....	۳۸
۳. فقدان رضایتمندی و خشنودی در زندگی.....	۳۹
۴ - شکاف بین زن و مرد.....	۴۱
۵ - خصوصیات دیگر.....	۴۱

۴۲	رویکرد شرایط ویژه محیط
۴۲	۱. آزمایش چشم آبی ها و چشم قهوه ای ها: جین الیوت
۴۴	۲. فرمان برداری از اتوریت: آزمایش استانی میلگرام
۴۷	۳. آزمایش زندان استانفورد: فیلیپ زیمباردو
۴۸	۴. عادی بودن شرارت: هانا آرن
۵۱	فصل سوم: دیدگاه های جدیدتر درباره شخصیت، سیاست و اقتدارگرایی
۵۱	۱. شیوه جامعه پذیری کودک در پیدایش شخصیت اقتدارگرا
۵۳	۲. تأثیر گروه بر فرد و گرایش به چیرگی بر دیگران در روابط اجتماعی
۵۴	۳. تأثیر فشار گروه بر فرد و همراه شدن فرد با گروه
۵۶	۴. تأثیر فرهنگ بر شخصیت و پیوند آن با سیاست
۵۸	۵. رویکرد تفسیر ادراکی و فرهنگ در ارتباط با اقتدارگرایی
۶۰	۶. طرح راه هدفمند فرهنگی در پیوند با اقتدارگرایی
۶۲	۷. تأثیر فرهنگ بر بیان شناسی و کنش سیاسی
۶۵	فصل چهارم: ویژگی و دلایل به وجود آمدن دولت های اقتدارگرا
۶۵	ویژگی های حکومت های اقتدارگرا
۶۵	۱. سنت و پندارهای اقتدارگرایانه
۶۶	۲. سازمان های اقتدارگرا
۶۷	۳. کنش اقتدارگرایانه و انتخابات
۶۸	دلایل روی آوردن مردم به دولت های اقتدارگرا
۶۸	۱. سنن و رفتار خانوادگی (ترکیب سنتی خانواده)
۶۹	۲. فرهنگ سلسله مراتبی یا هرمی شکل
۷۰	۳. عامل رشد اقتصادی
۷۰	۴. میزان تحصیلات
۷۱	دولت های اقتدارگرا و گرایش مردم به آنها
۷۱	۱. شکاف جنسیتی
۷۱	۲. انتخابات طرفدارانه
۷۲	۳. تنش های نظامی
۷۳	فصل پنجم: منش و شخصیت دموکراتیک (آزادمنش)
۷۳	کلیاتی درباره منش دموکراتیک
۷۶	ویژگی های شخصیت دموکراتیک از نظر هارلد لاسول
۷۸	دسترسی برابر همه شهروندان به ارزش ها و مزایای جامعه

۷۸.....	۱. قدرت
۷۹.....	۲. احترام
۸۱.....	شخصیت دموکراتیک
۸۲.....	فرد دموکراتیک و نظارت دموکراتیک
۸۲.....	۱. فرد دموکراتیک
۸۴.....	۲. نظارت دموکراتیک
۸۶.....	شخصیت سیاسی دموکراتیک: مایکل بین فورد
۸۷.....	بنیاد فونکسیونالیستی یا کارکردگرایانه باورهای سیاسی
۹۱.....	الکس انکلیس
۹۲.....	خلاصه فصل:
۹۳.....	فصل ششم: شخصیت رهبران و پیوند آن با سیاست
۹۴.....	مطالعات گرین استاین درباره نقش شخصیت در سیاست
۹۴.....	۱. نظریه شخصیت و نقش بازی کردن
۹۵.....	۲. تأثیر محیط اجتماعی بر سیاست
۹۸.....	۳. روان رنجوری و انگیزه‌های سیاسی
۹۹.....	۴. پیوند شخصیت با شرایط تاریخی و پس‌زمینه‌های اجتماعی
۱۰۰.....	۵. تأثیر شخصیت بر وقایع یا حوادث سیاسی
۱۰۱.....	انواع شخصیت و پیوند آن با سیاست
۱۰۴.....	خلاصه و نتیجه
۱۰۶.....	فصل هفتم: عصب‌شناسی و روان‌شناسی سیاسی: جورج مارکوس
۱۰۶.....	مقدمه
۱۰۹.....	علم عصب‌شناسی و زمان
۱۱۲.....	حافظه و دانش
۱۱۵.....	محدودیت‌های آگاهی، و نقطه کور در روان‌شناسی سیاسی
۱۱۷.....	فصل هشتم: اخلاقیات ایرانی و شرق‌شناسی ادوارد سعید
۱۱۷.....	اخلاقیات ایرانی و اوریانتالیسم
۱۲۱.....	بومی‌گرایی، نسبی‌گرایی و ارزیابی نظریه اوریانتالیسم ادوارد سعید
۱۲۵.....	فصل نهم: استبداد و شخصیت اقتدارگرا در ایران
۱۳۱.....	ارزیابی دیدگاه‌های بالا
۱۳۴.....	ویژگی‌های شخصیت اقتدارگرا در ایران
۱۳۴.....	قشر خرده‌پا در ایران و مقایسه آن با طبقه متوسط

پیشگفتار

مقوله قدرت و نوع حاکمیت یکی از مهم‌ترین مسائل فلسفه و علوم انسانی در طول تاریخ بشر بوده است. از همان اوان، متفکرین پیشنهادهایی برای سعادت‌مند شدن انسان در نوع پسندیده حکومت و چونی سیاست مطرح کرده‌اند. به‌عنوان نمونه می‌توان از کتاب جمهوریت افلاطون؛ سیاست ارسطو، لویتان توماس هابز؛ روح القوانين منتسکیو (همچنین دو رساله درباره دولت، و نامه‌های ایرانی)؛ قرارداد اجتماعی روسو؛ مقدمه بر دموکراسی در آمریکا توکوویل؛ و نوشته‌های کارل مارکس را نام برد. این‌ها البته تنها نوشته‌ها و آثار مهمی از میان دانشمندان غربی است که به مسئله حکومت و سیاست پرداخته‌اند.

با تمام این کوشش‌ها، اما بشر در طول این سالیان دراز، هنوز هم نتوانسته به حکومت دلخواه همه شهروندان دست یابد. چه بعضاً از نوع حاکمیت‌های استبدادی که در طول تاریخ با آن به شکلی کنار آمده و چه در دوران مدرن که نمونه بارز آن پیدایش ایدئولوژی فاشیسم همراه با احساسات یهودی‌ستیزی در دهه ۱۹۳۰ در آلمان بود. این رخداد به‌ویژه برای دانشمندان علوم اجتماعی و دیگر رشته‌ها دگرباره به‌طور جدی این پرسش اساسی را مطرح کرد: چه سازوکاری سبب شد که بعضی از کشورهای اروپای متمدن و صنعتی چون آلمان با پیشینه فلسفی قوی‌اش گرفتار چنان نگرش و رفتار غیرانسانی شوند؟ یا در سرزمین‌هایی مثل ایتالیا که سرچنان نهضت نوزایی و انسان‌گرایی بودند. این دانشمندان نیز می‌خواستند بدانند شرارت انسان‌ها از کجا سرچشمه می‌گیرد؟ آیا فی‌المثل آلمانی‌ها ذاتاً انسان‌های بد و شروری بودند؟

و سپس کشورهای توتالیتار بلوک شرق و شوروی سابق و هولوکاست‌هایی در مقیاس خرد و کلان که یا بر اساس ملی‌گرایی افراطی (تصفیه نژادی) یا با

استفاده از ایدئولوژی‌های مختلف به شکلی راه رفته فاشیسم را ادامه دادند. این ثابت می‌کرد که جامعه بشری هنوز به گونه‌های متفاوت گرفتار موضوع پیچیده چگونگی تعامل انسان با محیط اجتماعی و سیاسی است و درست نتوانسته است بر شرایطی که قدرت، خشونت و چیره‌گری را بر او "تحمیل" می‌کند پیروز شود. به عبارت دیگر رخدادهای نامبرده را نمی‌توان تنها یک حادثه ویژه تاریخی در بعضی کشورها و در برهه‌هایی از زمان و پایان یک دوره تاریک در تاریخ تلقی کرد بلکه با ایجاد شرایط مناسب چه‌بسا این وقایع در کشورهای دموکراتیک هم تکرار شوند.

روان‌شناسی سیاسی به‌عنوان علمی جدید در تحلیل جستار سیاست و موضوع قدرت، دریچه نوینی در واکاوی ماهیت و سرشت استبداد، سلطه‌گری و سلطه‌پذیری باز کرده است. بنابراین مطالعه پیش رو با بهره‌گیری از رشته‌های علوم اجتماعی و روانشناسی سیاسی کمک می‌کند تا اندازه‌ای از افسون قدرت رمزگشایی کند. این مجموعه در اصل مقدمه‌ای است در تحلیل و توضیح رابطه شخصیت و سیاست.

روان‌شناسی سیاسی در اصل با نظریه فروید آغاز شد که در فصل اول این مجموعه به تحلیل نظریه او درباره شخصیت انسان اشاره می‌شود. فروید اولین کسی بود که به جنبه‌های "ناروشن" روح بشر با بهره‌گیری از علم روان‌کاوی پرداخت. هرچند پیش از او شوپنهاور می‌گفت انسان موجودی شهوت‌پرست است و دنیا همه صوری و سراب و جهان تماماً محصول اراده متافیزیکی کور و سیری‌ناپذیر که به وسیله آن هدایت می‌شود و هستی انسان هم برای برآوردن همین آرزوهاست.^۱

راجر بوشه نیز جزو روان‌کاوانی بود که در پیروی از فروید به مسائل روان‌کاوی در پیوند با مشکلات جامعه پرداخت. او استبداد را یک مسئله فرهنگی، ملی، و بر بنیان سنت‌های خانواده می‌دانست. و آیسنک در چگونگی تحلیل شخصیت اقتدارگرا به حاکمیت‌های افراطی می‌پردازد.

۱- در ضمن، نه مدرنیسم و نه پوزیتیویسم (علم‌گرایی) در رشته جامعه‌شناسی قادر بود تا عناصر ناشناخته جامعه انسان را از میان بردارد یا دست‌کم بر آن انگشت بگذارد و آن را قابل پیش‌بینی کند.